

מבוסס על לקו"ש חכ"ו/266 ואילך **ספר האימהות: למה נשים חייבות פחות מצוות?**

ראש ישיבה מהארץ, יצא למסע גיוס תרומות בארצות הברית. לדאבונו הוא הצליח לגייס סכום מועט בלבד, אך מישהו לחש על אוזנו כי יש שם מיליונרית נכבדה שתורמת ביד רחבה למוסדות בארץ. היא אמנם רחוקה מהדת, אבל אולי יצליח לפתוח את ליבה.

הרב תיאר לה במילים נרגשות את הישיבה שלו, אך היא הגיבה בקרירות שאינה מעוניינת לתרום לישיבה. עם זאת, היא מוכנה לתרום בתנאי אחד: אם יקים מוסד שבו ילמדו תורה בלי כיפה ובלי זקן.

הרב לקח ממנה את הכסף והקים בית ספר יפה לבנות.

התורה ניתנה גם לגברים וגם לנשים ושני המינים חייבים לקיים את דברי ה'. אולם מצאנו עובדה מעניינת: נשים הצטוו בפחות מצוות מהגברים והן פטורות מקבוצת "מצוות עשה התלויות בזמן". כלומר, מצוות חיוביות שחלות בתוך זמן מוגדר ומסתיימות אחרי הזמן הזה. למשל, תפילין שנוהגת רק ביום ולא בלילה, ציצית שעיקר מצוותה ביום, שופר בראש השנה, סוכה ולולב בחג הסוכות ועוד.

1. קידושין לה,א: אמר קרא: והיה לך לאות על ירך ולזיכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך - הוקשה כל התורה כולה לתפילין: מה תפילין מצוות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, אף כל מצוות עשה שהזמן גרמא [כמו שופר, סוכה, לולב] נשים פטורות.

כאן ראוי לבחון, מדוע נשים פטורות דווקא ממצוות אלו, בעוד שחייבות בשאר המצוות כמו הגברים? השאלה יותר מורכבת: למעשה גם נשים חייבות במצוות **לא תעשה התלויות בזמן**, כמו למשל שביתה בשבת וביום כיפור. ובכל זאת הן פטורות ממצוות חיוביות התלויות בזמן. וטעמא בעי.

רמב"ם עבודה זרה יב,ג: כל מצות לא תעשה שבתורה [כולל מצוות התלויות בזמן] - אחד אנשים ואחד נשים חייבים ... וכל מצות עשה שהיא מזמן לזמן ואינה תדירה נשים פטורות. חוץ מקידוש היום, אכילת מצה, אכילת הפסח, שחיטתו, הקהל, ושמחה בחג [למדו מפסוקים ש]נשים חייבות.

אנו עוסקים בכך השבוע, בעקבות עובדה מעניינת: נושא הפרשיות הללו הוא איסוף התרומות לבניית המשכן, וכאן ישנה עובדה תמוהה: בפרשת תרומה, היכן שהקב"ה ציווה לאסוף תרומות, נאמר הציווי **לגברים בלבד** ואילו נשים לא נקראו לתרום למשכן. אולם בפרשה שלנו, כאשר מתוארת מתן התרומה בפועל, התורה מדגישה במיוחד את **תרומת הנשים**, שהייתה מעל ומעבר.

תרומה כה,ב: דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה. **אור החיים שם:** בני ישראל ולא בנות ישראל.

פרשתנו לה: ויבאו האנשים על הנשים, כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז ... וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ... וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העיזים.

השאלה היא מתבקשת: אם הקב"ה ציווה רק את הגברים, מדוע לקחו תרומות מהנשים? ואם למעשה הן תרמו כל כך בהתלהבות, מדוע לא נצטוו בכך מלכתחילה?

זאת הזדמנות נאותה להאיר את תפיסת הנשיות ביהדות, כפי שהיא מוארת בתורת רבנו נשיאנו.

א. כל אחד שיקשיב לקריאת התורה בשבת הקרובה, ירגיש כאילו הוא שמע כבר הכול... פרשת השבוע היא חזרה כמעט מדויקת על הפרשיות הקודמות. בשלוש הפרשיות הקודמות – תרומה, תצוה, תשא

– ה' העניק את ה**הוראות** כיצד לבנות את המשכן, ובשתי הפרשיות האחרונות – ויקהל, פקודי - התורה מתארת כיצד **ביצעו האומנים את ההוראות בפועל**.

למעשה, אם נרצה להיות מדויקים, התורה חוזרת על עצמה **חמש פעמים**. 1. בפרשיות תרומה ותצווה, ה' מעניק הוראות מפורטות כיצד לבנות הכול. 2. בפרשת כי תשא (לא,א-יא) ה' מסכם בראשי פרקים. 3. בתחילת פרשת ויקהל (לה, ד-כ), משה מעביר לישראל הוראות בראשי פרקים. 4. בהמשך (לו, ח, עד סוף הפרשה) התורה מפרטת איך בוצעו ההוראות בפועל. 5. ובפרשת פקודי מפרטת התורה (לט, לג-מג) איך המשכן וכל כליו הובאו למשה לצורך העמדתם על תילם.

וכמובן, קשה מאוד להבין את העניין. הרי זה מנוגד לחלוטין לאופי הדיבור של התורה, שהוא תכליתי ומקוצר? במיוחד הדבר קשה לגבי פרשת השבוע שלנו, המתארת כיצד ביצעו האומנים את ההוראות ה', וקשה להבין: וכי משהו חשב שהאומנים לא יעשו מה שנצטוו?! האם לא היה מספיק לומר במשפט אחד: 'ויעשו ככל אשר ציווה אותם'?

לשם המחשה¹: הגמרא מספרת על התנא שמעון העמסוני, שהיה דורש את כל "אתים" שבתורה. הוא טען כי כל פעם שנכתבה המילה "את", היא באה ללמד משהו. עד שהגיע למילה "את" ה' אלקיך תירא ולא הבין מה באה לרבות? ממי עוד צריך לפחד חוץ מה'?! הוא הודה בכישלונו והכריז כי טעה עם התיאוריה שלו. עד שבא רבי עקיבא ולימד: "את ה' אלקיך תירא – לרבות תלמידי חכמים".

מכאן, שאפילו התיבה "את" איננה מיותרת, ואילו כאן חוזרות על עצמן פרשיות שלמות שוב ושוב.

2. פסחים כב: שמעון העמסוני ... היה דורש כל 'אתים' שבתורה. כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא – פירש ... עד שבא רבי עקיבא ודרש: את ה' אלהיך תירא - לרבות תלמידי חכמים.

וכך מקשה **האברבנאל בפתח פרשתנו**: הנה תמצא שזכרה התורה **חמש פעמים** מלאכת המשכן וכליו! פעם בכלל ופעם בפרט. וקשה הדבר ביותר בפרשה הזאת [ויקהל], שבתחילה פירט משה לישראל (לה, י) 'כל חכם לב בכם יבואו ויעשו ... את המשכן את אהלו', ואחר כך חזר והזכיר העשייה בפועל בכל פרט ופרט בפני עצמו, ו[הרי] היה מספיק שיאמר 'כאשר צוה ה' את משה כן עשו'?

עונה הרבי ביאור נפלא (לקו"ש חט"ז 461, ראו גם רמב"ן ואור החיים לו, ח): יש מקרה אחד שבו חורגת התורה ממנהגה ומאריכה ומדברת עוד ועוד. רש"י מביא את הכלל בפרשת תולדות לגבי הליכת אליעזר להביא את רבקה. התורה חוזרת שם פעמיים על הסיפור ורש"י מפרש: "יפה שיחתן של עבדי אבות". כלומר, כאשר מדובר בנושא **חביב במיוחד**, התורה מאריכה לדבר בו.

וכך לגבי התיאור של הקמת המשכן: זה הנושא החביב ביותר לפני ה', משום שכאן התגשמה התכלית של מתן תורה. כאן התחולל שינוי דרמטי שלא קרה עד היום. הם לא רק קיבלו מתנות מה', אלא **נתנו משהו לכבודו**. הם התקרבו במידה מדהימה. והתורה לא יכולה להפסיק לדבר על כך.

הדבר בא לידי ביטוי בפרץ הנתינה שלא היה כמוהו. משה ציווה אותם להתגייס לטובת המשכן והם התמכרו לכך לחלוטין. הן בכמות - כשנתנו כל מה שהיה להם: זהב, כסף ונחושת, והן באיכות – כשהזדרזו והביאו מעצמם בלי שהיה צריך לנדנד להם. עד שמשה נאלץ לעצור את המגבית ולהכריז כי **יש מספיק תרומות!**

הבה נתבונן בלשון התורה: **שמות לה, כב-כד: כל נדיב לב הביאו חח ונזם ... כל כלי זהב ... וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ... כל מרים תרומת כסף ונחשת.**

האור החיים מבאר, כי בכך באה התורה לבטא את גודל נדבת הלב שלהם: **אור החיים: יש ארבע דרגות באהבת הנכסים: הראשון הוא תכשיטיו של אדם, שדברים אלו יגדל ערכם בעיניו יותר מכל קניין**

¹ ראו גם במנחות כט הסיפור על רבי עקיבא שהיה דורש כל קוץ בתורה.

כספו. השני הוא הזהב, כי מכל קניינים בעולם יאהב הזהב יותר מכולם. השלישי, דברים מיוחדים הנמצאים רק אצלו. הרביעי הם שאר קניינים, כסף ושווה כסף.

וכך סידר הכתוב המתנדבים בעם: התחיל עם תכשיטי הנשים... הדרגה השניה 'כל כלי זהב'... השלישית היא דברים שאינם בנמצא, כי היו במדבר... ואמר כל איש אשר אתו תכלת וארגמן... והרביעית 'כל מרים תרומת כסף'.

וככל שעם ישראל התנדב בכלל, התורה מדגישה במיוחד את נדבת הנשים. הן התמסרו באופן כפול לטובת הקמת הבית. הנה פסוק שהובא בריש דברינו: "ויבואו האנשים על הנשים" ומבאר רבנו בחיי:

3. רבנו בחיי: ויבואו האנשים על הנשים - לשון 'על הנשים' יורה כי הנשים באו שם בתחילה, וכאשר באו האנשים כבר מצאו שם הנשים.

ולא זו בלבד שהנשים באו קודם, אלא שתרומת הנשים ביטאה את גודל דבקוּתם בקב"ה בניגוד לחלוטין לתרומת הגברים. וזאת מהסיבה הפשוטה הבאה: הגברים תרמו ביד רחבה גם לפני כמה חודשים – אז היה זה בשביל עשיית עגל הזהב! ואם כן, קשה מאוד להתרגש מהתרומה שלהם עכשיו. אולי הם בסך הכול טיפוסים פזרנים עבור מה שחשוב בעיניהם – ולא אוהבי ה'.

כך אומר התלמוד ירושלמי מילים קשות: **ירושלמי שקלים א,א:** אין אתה יכול לעמוד על אופייה של אומה זו: נתבעים לעגל ונותנים, נתבעים למשכן ונותנים.

הנשים, לעומת זאת, **סירבו לתת עבור העגל**. כך סיפרה שם התורה, שאהרן שלח את הגברים לאסוף את הזהב מאוזני הנשים ולמעשה הם הביאו את הזהב מאזניהם עצמם. שכן, הנשים היו נאמנות לה' וסירבו לתת לעגל. ובכל זאת כשהגיעו לתרומת המשכן, הם נהגו להיפך ממש ונתנו את התכשיטים הכי יקרים ואינטימיים שלהן. וזה ביטא ללא ספק את גודל אהבתן לה'.

רבנו בחיי שם: וזאת מעלה גדולה בנשים, כי במעשה העגל לא רצו לתת תכשיטהן, שכן כתיב 'ויאמר אליהם אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנותיכם' - וכתוב 'ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם'... כי לא רצו הנשים בכך... ואילו עתה בעניין נדבת המשכן, רצו לתת תכשיטי הזהב שלהן בחפץ גדול².

למה הדבר דומה? מספרים על יהודי עשיר, שהיו לו שני בנים. אחד עשיר כמוהו ואחד עני ואביון. פעם הוא כתב מכתב לבנו העשיר, כי הוא חוגג לו ולא ימא חתונת הכסף מפוארת, והוא מזמין את ילדיו ונכדיו לבוא אל השמחה. הוא הוסיף והבטיח כי ישלם כל הוצאה כספית שיוציאו לכבודו. בנוסף, הוא ביקש מהעשיר להביא במרכבה שלו את אחיו העני וילדיו אל השמחה.

העשיר שמע כי אבא משלם הכול, והלך וקנה בגדים מפוארים לו וילדיו לקראת האירוע החגיגי. ביום האירוע עצמו, אסף את אחיו העני ואשתו וילדיו והביא אותם אל השמחה. וכיון שלא היה לעני כסף לקנות בגדים, הם באו לבושי סחבות.

אחרי האירוע, המתין הבן העשיר כי אבא ישלם על הבגדים, אך האבא לא אמר כלום. לא נותרה לו ברירה והוא הזכיר לאביו כי התחייב לשלם את כל הוצאות, אך האבא היתמם שאינו יודע על מה מדובר. הוציא העשיר את המכתב והראה לאביו. הצביע האבא על לשון המכתב: "כל הוצאה שתוציא לכבודי אני אשלם" - אולם אתה הוצאת לכבוד עצמך ולא לכבודי. אם היה אכפת לך מכבודי, היית דואג שגם אחיך וילדיו יתלבשו לאירוע כמו שצריך...

וזה היה ההבדל בין תרומת הגברים לנשים: הגברים תרמו (אולי) לכבוד עצמם, ואילו הנשים עשו זאת בוודאי לשם הקב"ה. ולכן התורה חוזרת ומדגישה זאת שוב ושוב.

² לזכר נאמנותם בחטא העגל ותרומתם בעשיית המשכן, נוהגות הנשים למעט במלאכה בראש חודש. אחד ההסברים בכך הוא, שהקמת המשכן הייתה בראש חודש ניסן.

ולפי כל זה, שבה ונשאלה השאלה הראשונה: אם הנשים היו כל כך נלהבות לעניין, למה הקב"ה פנה מראש - בפרשת תרומה - רק אל הגברים ולא גם אל הנשים?

ב. המשך חכמה עונה תירוץ פרקטי: נפסק בשולחן ערוך (יורה דעה רמח"ד), כי אין לוקחים מאישה תרומה גדולה, בלא הסכמת בעלה. שכן בעבר, נשים לא היו עובדות והכסף היה שייך בעיקר לבעל ולכן לא הייתה יכולה לתרום מעצמה. וכיון שכן, התורה לא ציוותה אותן כאן לתרום למשכן.

אמנם הביאור הזה קשה להבנה. שהרי למעשה כן קיבלו מהן תרומות מכובדות, כפי שראינו לעיל ש"ויבואו האנשים על הנשים"? ובאמת מהי הסיבה שקיבלו מהן את התרומות?

עונה האמרי אמת מגור ביאור מקורי: הסיבה שאין לוקחים מאישה היא, כאמור, משום שהבעל עבד על הכסף. אולם הכסף הוא לא הגיע מהבעל, אלא **ישירות מהקב"ה**. כל הכסף שהיה להם, הגיע מביזת מצרים וביזת הים. ואם כן, האוצרות היו שייכים לאישה כמו לבעל, על דרך האומרת "איני ניזונת ואיני עושה" (כתובות נח, ב). ולכן הייתה רשאית לתרום כרצונה.

ואם כן, שבה ועולה השאלה הראשונה: מדוע באמת הן לא נצטוו מלכתחילה לתרום למשכן?³

ג. הבה נעבור תחילה אל הסוגיה של "מצוות עשה שהזמן גרמא" וננסה להבין: מדוע נשים פטורות **ממצוות אלו דווקא**? ומדוע נפטרו דווקא ממצוות **חיוביות** שהזמן ג' ולא ממצוות **לא תעשה** שהזמן ג'?

בפשטות, התורה באה להוריד מהן עומס ולאפשר להם את חינוך הילדים בנחת. לשם ניהול המשפחה, מישהו צריך להיות בבית ולטפל בילדים וטבע האדם הוא, שנשים עושות את זה טוב יותר מגברים. בוודאי כאשר מדובר על **ילדים קטנים**. וגם אם בעולמנו המבולבל יש מתווכחים על עובדה פשוטה זו, הדבר בולט **בעולם החי**, כאשר הנקבות הן המופקדות על גידול הצאצאים.

וכיון שכן, התורה פטרה אותן ממצוות התלויות בזמן מסוים, וזאת כדי להשאיר את הידיים שלהן פנויות עבור חינוך הילדים. נתאר לעצמנו שהאישה הייתה צריכה לרוץ בבוקר לבית הכנסת להניח תפילין, מה היה הולך בבית? או הייתה צריכה לרוץ עם הבעל בערב להשלים מנין למנחה מעריב⁴...

4. אגרות משה חלק ד סימן מט⁵: סתם נשים בעולם אינן עשירות ועליהן מוטל גידול הילדים והילדות שהיא מלאכה היותר חשובה להשי"ת ולתורה, וכן ברא השי"ת בטבע כל מין ומין דבעלי חיים, שהנקבות יגדלו את הולדות, ואף מין האדם לא הוציא מן הכלל בזה, שטבע הנשים מסוגל יותר לגידול הילדים. ומצד זה הקל עליהן שלא לחייבן בלמוד התורה ובמצוות עשה שהזמן גרמא.

בכך מובן היטב, מדוע התורה פטרה אותן דווקא מהמצוות הללו התלויות בזמן. שכן המצוות האחרות אינן שייכות לזמן מסוים ויכולות להתקיים גם **בשעה אחרת או ביום אחר**. למשל, קביעת מזוזה: אם אין לאישה זמן בבוקר, היא תעשה בערב, ואם אין לה זמן היום, תקבע מחר.

³ עוד מביאים בשם האדמו"ר מאוסטרובצה כי בניית המשכן הייתה צריכה להיות ביום ולא בלילה, ובמילא היו מצווה שהזמן ג' ונשים פטורות. אמנם להעיר מלשון הרמב"ם בית הבחירה א, יב: "הכל חייבים לבנות ולסעד בעצמם ובממונם, אנשים ונשים **כמקדש המדבר**", ואף שבנין המקדש היה רק ביום, ראו בביאור הדברים בלקו"ש חט"ז/454 שבנין המקדש הוא גם לצורך **עשיית הקרבנות** ונשים צריכות לזה כמו הגברים.

⁴ **עזר כנגדו**: רב אחד התברך באישה צדיקה שהייתה כל הזמן לומדת ומתפללת. כשהיה חוזר הביתה בסוף היום, היא הייתה לומדת וכשהיה חוזר בשבת היא הייתה מתפללת – והבית היה בהתאם... אמר הרב: עכשיו אני מבין את הפסוק "עזר כנגדו", העזר האמיתי לבית הוא כשהאישה היא "כנגדו", שונה ממנו, אבל אם שניהם עושים אותם דברים, זאת בעיה...

⁵ יסוד הדברים הוא באבודרהם שער הג' ברכת המצוות ומשפטיה ד"ה כל ישראל. אמנם שם כתובים הדברים באופן 'פחות מתקבל' בדורנו, ולכן הבאתי מאגרות משה שמניח את הדגש על גידול הילדים.

בכך מובן גם, מה שהן עדיין חייבות במצוות **לא תעשה** שהזמ"ג. שכן לא תעשה הן רק **מניעה** ואי עשייה – ותמיד אפשר **לא לעשות**. משא"כ מצוות חיוביות שהן בקום ועשה וצריכות את הזמן.

[כאן עולה השאלה, האם יכולות לקיים מצוות אלו מרצון הטוב? על דרך 'נשות הכותל'...? בעיקרו של דבר, נשים יכולות לקיים כל מצווה התלויה בזמן, כמו שופר, סוכה ולולב, ולמנהג האשכנזים אף מברכות "וצונו". (אולי חוץ מתפילין, שבהן נאמר שצריכות גוף נקי ושמירה מהיסח הדעת).

אולם כל זה כשרוצות לקיים מתוך דביקות בה', ולכן מקיימות המצוות בביתן בצורה פנימית. אבל כשמקיימות מתוך תרעומת על השי"ת ועל התורה - כפי שמתבטא בהפגנה הפומבית הנ"ל - הוי איסור דכפירה, שסוברות שצריך להיות חילוף וביטול במצוות התורה. ראו אגרות משה שם].

עד כאן הביאור הפשוט, אולם אי אפשר להסתפק בכך, כיון שעדיין נשארת תחושת החמצה: כאילו נשים הפסידו מכך שהן צריכות לגדל ילדים ולכן הן פחות קשורות לקב"ה על ידי קיום מצוות?

כאן צריכים להוסיף את הביאור הפנימי לפטור הנשים מכמה מצוות, ובהקדים סיפור מרגש:

בזמן המלחמה, נותרה ברוסיה אישה צעירה בשם גברת שווי עם שלושה בנים קטנים. בעלה ואביה נהרגו בקרבות והיא נותרה לבדה עם הילדים. היא החליטה לעלות על רכבת ולהתרחק מקו האש. הם נסעו ונסעו וירדו בכפר קטן בבוכרה. היא הרוויחה מעט כסף, אך דבר אחד לא נתן לה מנוח: החינוך של הילדים. הבן הגדול, ברוך שלום, היה אחרי בר מצווה ולא היה מי שייתן לו חינוך יהודי.

ואז ראתה מחזה שלא ייאמן. מול עיניה צעד אדם חסיד. אמנם ראשו היה מכוסה כדי לכסות את זקנו, אך העיניים היו של חבדני"ק אמיתי. היא התחננה אליו שידאג ל"ברוך שלום" שלה והוא הסכים לקחת אותו לישיבה מחתרית בסמרקנד. חלפו כמה שבועות ושוב ראתה את החסיד והתחננה אליו שייקח גם את הבן השני, "איזיק". אך החסיד סירב לכך. לא היו לילד ניירות והייתה סכנה עבורו לעלות על הרכבת. אולם האישה המסורה לא וויתרה. היא גילתה מתי החסיד עולה על הרכבת, וסיכמה עם הילד כי ברגע האחרון הוא ירוץ לתוך הרכבת וייצמד אל האישה.

שוב חלפה תקופה והחסיד נראה שוב בעיירה. הוא הזהיר אותה מראש שלא תעיז לדבר איתו על הילד השלישי, "יענקל"ה". הוא היה קטן ולא היה שייך לקחת עליו אחריות. אבל היא לא וויתרה. היא לא הייתה מסוגלת לשאת את המחשבה שהוא יושב בבית בלי ללמוד. למחרת בלילה, היא צעדה איתו אל תחנת הרכבת ותכננה לעשות שוב את אותו התרגיל. אך כאן חלה תקלה. הילד הקטן נצמד אליה ולא היה מוכן להיפרד ממנה. בשנייה האחרונה, היא הבטיחה לו בדמעות כי תארגן לעצמה דרכון וכסף ותבוא אחריו לסמרקנד, ואז דחפה אותו בידיים רועדות לתוך הרכבת.

היא קיימה את ההבטחה ואחרי כמה שבועות עלתה על הרכבת לסמרקנד. אך אז היא תפשה פתאום שאין לה תכנית. אין לה דרך לגלות איפה הישיבה המחתרתית בעיר הגדולה. בפעם הראשונה היא הרגישה שכוחותיה עוזבים אותה. הרכבת עצרה בתחנה והיא הסתובבה אובדת עוצה. אך פתאום שמעה צעקה: "מאמע". זה היה יענקל"ה שלה. "איך ידעת שאבוא", התפלאה? – "את הבטחת שתבואי ואמהות תמיד מקיימות מה שהן מבטיחות. אז כל יום אחרי הלימודים, אני ממתין לך כאן"...

הרבי מברך את הענין כך: נשים חייבות בפחות מצוות – לא בגלל שהקיום שלהן פחות חשוב ח"ו, אלא - משום שהן **בין כך יעשו מה שצריך**. אותן אין צריך לצוות כל כך הרבה ולהכניס בתוך מסגרת נוקשה, משום שהן מסורות באופן טבעי לעשות את הדבר הנכון.

למה הדבר דומה⁶? לשני ילדים, אחד מתמיד בטבעו ואחד משוחרר בטבעו. את הילד המתמיד, אין צורך לצוות הרבה – לא מפני שהקיום שלו פחות חשוב, אלא – להיפך: כי הוא יעשה באופן טבעי.

⁶ הרבי מביא בשיחה הנ"ל את פירוש המהר"ל על הפסוק: "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" – ומבארים שתדבר אל הנשים בשפה רכה ואל הגברים בשפה קשה. מסביר המהר"ל: נשים לא צריכות שפה קשה. גם בלשון רכה הן יעשו. ואילו גברים, עד שלא תצעק, שום דבר לא יזוז...

הנה הוכחה ברורה לכך: המצווה הראשונה בתורה, פרו ורבו, מוטלת על הגבר ולא על האישה. כך לומדת הגמרא (יבמות סה) מהלשון: "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה" - "איש דרכו לכבוש ולא אישה". היינו שהקמת המשפחה היא חלק ממשימת ישוב העולם המוטלת על הגבר.

אולם כאן עולה שאלה, אם האישה לא תתחתן, איך הגבר יוכל להביא ילדים? כיצד אפשר לצוות רק אותו בכך? אלא הכרח לומר שהאישה לא מצווה – לא משום שהיא פטורה מכך, אלא – משום שאותה **לא צריך לצוות**. היא תעשה את זה בין כך בגלל המסירות הטבועה בה. וכך רואים במוחש, שנשים נמשכות להקים משפחה בלי ציווי - יותר מאשר הגברים המצווים בכך!, ומובן כי הציווי לגברים נועד לחייב אותם להתחתן ולא להישאר רווקים כל ימיהם...

כעת מובן היטב לגבי הנושא של נדבת המשכן. הקב"ה לא ציווה את הנשים לתת, משום שאותן **לא היה צריך לצוות**. כאשר מדובר על נושא מהותי כמו הקמת הבית לה', שבו האירה נדבת הלב של עם ישראל, היה ברור שהנשים יובילו את התרומה. וכך הרי אירע בפועל, שהנשים שלא הצטוו, הזדרזו ונתנו עוד יותר בהתלהבות מאשר הגברים שצוו על כך במפורש.

תוכן מלקו"ש חכ"ו/267 ואילך: רואים במוחש שנשים אינן צריכות כזה זירוז על ענייני יהדות, כיון שאצלם מאירה באופן טבעי האמונה בה', עד שהדבר בא לידי ביטוי במעשה בפועל. כך רואים לגבי המצווה הראשונה בתורה, פרו ורבו, שהציווי מוטל על הגבר, והסיבה לכך היא – לא משום שאין זה שייך לאישה, שהרי אדרבה היא זאת הפועלת את הלידה, אלא – משום שאותה לא צריך לצוות לכך. היא חשה את שליחותה ואחריותה להעמיד דורות נוספים של יהודים והיא עושה זאת מצד עצמה

ולפי זה מובן לגבי נדבת המשכן: לגבי ציווי הקב"ה לתת, אין מקום להדגיש שגם הנשים בכלל זה (כיון שהן בין כך בכלל זה), דווקא בפרשתנו, שמדובר על נתינת התרומה בפועל בנדיבות הלב, מודגש יתרון המעלה של הנשים על האנשים.

נסיים בדבר יפה⁷: ספר שמות מתאים להיות מכונה "ספר האימהות". אם ספר בראשית הוא "ספר האבות", ספר שמות הוא ספר האימהות. משום שהוא מתחיל ומסיים עם אותה נקודה בדיוק: העובדה שהעם שלנו **עומד על נשות ישראל**.

ספר שמות מתחיל עם המאבק ההרואי של הנשים לשמור את עם ישראל בחיים. היינו שהן מעניקות את הקיום **הגשמי** של ישראל. הייתה זאת מרים ששכנעה את עמרם לחזור אל יוכבד - ובזכות זה נולד משה. המיילדות שלא שיתפו פעולה עם פרעה, ובת פרעה שגידלה את משה בארמון.

וספר שמות מסתיים עם אותה נקודה בדיוק: כאן נשות ישראל מעניקות את הבסיס **האמוני** עליו עומד העם. הן עומדות בגאון בניסיון של חטא העגל ונשפכות בנדבת ליבן בתרומות המשכן.

יצוין כי האמונה של נשות ישראל המשיכה גם בניסיון השלישי של המדבר: חטא המרגלים. ידוע שנשות ישראל לא היו חלק מכך, כמו שרואים אצל בנות צלפחד, שנאבקו **מרצונן הטוב** לקבל חלק בארץ בשעה שהגברים מאסו בארץ חמדה. כך לשון המדרש: "אותו הדור היו נשים גודרים את מה שאנשים פורצים"⁸.

ואולי זאת הסיבה לכך, שהקב"ה ברא את העולם בצורה כזו, ש"דרכם של אנשים לילך אחרי נשים". כפי המובא במדרש, שלפני מתן תורה, משה נשלח תחילה אל הנשים לשאול אם רוצות לקבל התורה, כמו שנאמר: "כה תאמר לבית יעקב" ואחר כך "ותגד לבני ישראל". ומבאר הפרקי דרבי אליעזר, שדרכם של אנשים לילך אחרי נשים, ולכן היה חשוב שהן יסכימו תחילה לקבל התורה.

⁷ בספר תכלת מרדכי של הרב מוטי אלון.

⁸ הכלי יקר במדבר יג, ב, כותב שהבעיה בפרשת המרגלים הייתה, שמשה שלח רק גברים ולא צירף כמה נשים למשלחת ואז לא היה קורה הכישלון ההוא...

ויש לבאר הדבר בפנימיות, שהוא משום שאצלם מאירה הנשמה ביותר - ולכן נקבע שהן יובילו את העולם וגברים ימשכו אחריהן.

ויש להעיר לסיים, שהרבי מבאר עד"ז את דברי חז"ל: "מצוות בטלות לעתיד לבוא". אלא שלעתיד לבוא, גם הגברים (יהיו כמו הנשים ו)יעשו מעצמם את רצון ה'. ולכן לא יצטרכו ציווי לכך - וזהו ש"מצוות בטלות" - הציווי יהיה בטל.

**כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי רבנו ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולרפואה שלמה של מרת בתיה שיינה בת ציפורה
פייגה**